

Justitieutskottets yttrande 2023/24:JuU3y

Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

---

Till socialutskottet

Socialutskottet beslutade den 2 april 2024 att ge justitieutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem och följdmotioner i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde.

Justitieutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör justitieutskottets beredningsområde och över kommittémotionerna 2023/24:2830 (S) yrkande 2, 2023/24:2834 (V) yrkande 1–4 och 6–8, 2023/24:2837 (C) yrkande 1–5 och 2023/24:2838 (MP) yrkande 1–4.

Utifrån de utgångspunkter som justitieutskottet ska beakta anser utskottet att socialutskottet bör tillstyrka regeringens lagförslag och avstyrka motionsyrkandena.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (S, V, C och MP).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Sluten ungdomsvård

Av 32 kap. 5 § brottsbalken följer att om rätten finner att påföljden för den som har begått brott innan han eller hon fyllt 18 år bör bestämmas till fängelse, ska personen i stället dömas till påföljden sluten ungdomsvård under viss tid. Detta gäller dock inte om det, med hänsyn till den tilltalades ålder vid lagföringen eller annan omständighet, finns särskilda skäl däremot. Påföljden får bestämmas till en viss begränsad tid, lägst 14 dagar och högst fyra år.

Av 1 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) följer att sluten ungdomsvård ska verkställas på sådana särskilda ungdomshem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), dvs. sådana särskilda ungdomshem som Statens institutionsstyrelse (Sis) har ansvar för. Av 2 § LSU framgår att verkställigheten av sluten ungdomsvård ska utformas så att den dömdes anpassning i samhället främjas och att de skadliga följderna av frihetsberövandet motverkas. Sis ansvarar enligt 3 § LSU för verkställigheten. Verkställigheten ska planeras och genomföras efter samråd med socialnämnden i den dömdes hemort. En individuellt utformad verkställighetsplan ska upprättas för den dömden.

Enligt 12 § LSU ska den dömden ges nödvändig vård och behandling och tillfälle till utbildning, aktiviteter, förströelse, fysisk träning och vistelse utomhus. I 13–18 c §§ LSU regleras de åtgärder som kan vidtas mot den dömden. Det handlar bl.a. om inskränkningar av den dömdes rörelsefrihet, begränsningar av användningen av elektroniska kommunikationstjänster, begränsningar av besök, kroppsvisitation, rumsvisitation och drogtestar. En kontroll- eller tvångsåtgärd får enligt 18 b § LSU endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden.

Propositionen

Barn och unga ska placeras i ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå

Regeringen föreslår att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå. Den unge som är dömd till sluten ungdomsvård får inte placeras på ett särskilt ungdomshem som innebär att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att vården ska kunna genomföras eller för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas.

Generella begränsningar

Användning av elektroniska kommunikationstjänster – begränsningar för dem som avtjänar sluten ungdomsvård

Den dömd ska enligt regeringens förslag få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan kommunikation ska bara få ske med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen att den dömd endast får använda elektroniska kommunikationstjänster för att stå i förbindelse med en annan person får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer, under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

Den dömd ska inte få inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras för den dömdes räkning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag får göras från bestämmelsen om att utrustningen ska omhändertas under vistelse på ett särskilt ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå om det kan ske utan att äventyra säkerheten eller ordningen på hemmet.

Begränsningar vid besök

Regeringen föreslår att den som är dömd till sluten ungdomsvård får ta emot besök endast i den utsträckning det är lämpligt.

Individuella begränsningar och kontroll av användningen av elektroniska kommunikationstjänster och i fråga om besök

Elektroniska kommunikationstjänster – förtydliganden i fråga om begränsning av användningen vid sluten ungdomsvård

Regeringen föreslår att för den som avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem ska rätten att stå i förbindelse med en annan person genom elektroniska kommunikationstjänster få vägras om det kan äventyra ordningen eller säkerheten vid det särskilda ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället eller vara till skada för den dömd eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att kommunikationen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras. Kommunikationen ska få begränsas, avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs av de skäl som anges ovan.

Förtydliganden i bestämmelserna om besök vid sluten ungdomsvård

Det ska förtydligas att ett besök till den som avtjänar sluten ungdomsvård ska få vägras om besöket kan äventyra ordningen eller säkerheten vid det särskilda

ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att besöket begränsas, övervakas av personal eller kontrolleras på något annat sätt.

Det ska vara möjligt att kroppsvisitera besökare

Regeringen föreslår att ett besök ska få villkoras av att besökaren genomgår en kroppsvisitation om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Vid en kroppsvisitation ska all den hänsyn som omständigheterna medger iaktas och den ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Möjligheten till kroppsvisitation ska gälla samtliga särskilda ungdomshem oavsett säkerhetsnivå om barnet eller den unge som ska besökas avtjänar sluten ungdomsvård enligt LSU.

Ökade möjligheter att genomföra bakgrundskontroller

Regeringen föreslår att vid bedömningen av om kommunikation eller besök bör vägras, begränsas eller kontrolleras ska det, om det behövs, undersökas om den som den unge vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott. I den utsträckning det behövs ska upplysningar också få hämtas in om personliga förhållanden i övrigt i fråga om besökaren eller den som den unge vill kommunicera med. Befogenheten får användas endast om det står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, ska de användas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för beslut som meddelats före ikraftträdandet. Ett särskilt ungdomshem som inte är indelat i någon säkerhetsnivå vid ikraftträdandet ska anses vara ett hem utan förhöjd säkerhetsnivå.

Motionerna

Användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6 föreslås att riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 16 och 16 d §§ lagen om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Motionärerna anser att denna begränsning av användningen av elektroniska kommunikationstjänster endast ska gälla för säkerhetsnivå 1. Därför bör regeringens förslag avslås.

Undantag från reglerna vid särskilda skäl

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl.

Begränsningar vid besök

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7 föreslås bl.a. att riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 16 e § första stycket lagen om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Motionärerna anser att besök även i fortsättningen ska vara en rättighet för barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård. Därför bör regeringens förslag i denna del avslås.

Kroppsvisitation av besökare

I kommittémotion 2023/24:2830 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård med den ändringen att uttrycket ”om möjligt” ska utgå från 16 h § sista stycket. Motionärerna anför att det i förslaget till ändringar av lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård anges en begränsning där kroppsvisitation endast ”om möjligt” ska utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Motionärerna anser att allt ensamarbete i klientnära kontakter ska förbjudas och föreslår därför att formuleringen ”om möjligt” ska utgå.

Barns och ungas placering i ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att enbart barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering i säkerhetsnivå 1 ska kunna placeras där samt att övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3 oavsett om den unge vårdas med stöd av LVU eller är dömd till sluten ungdomsvård.

I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård ska placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3.

I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att flickor inte placeras med pojkar bortsett från på ungdomshem med säkerhetsnivå 3.

I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att placeringsbeslut i förhöjd säkerhetsnivå regelbundet ska omprövas och ska kunna överklagas.

I kommittémotion 2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt. Sis befintliga svårigheter med att ge individuellt anpassad vård av hög kvalitet ger tyvärr anledning till oro när det gäller Sis möjlighet att efterleva proportionalitetsprincipen och kravet på att löpande överväga placeringen. Enligt motionärerna behöver regeringen därför göra mer för att säkerställa att Sis använder bästa tillgängliga kunskap i vården av unga.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på ett senare ikraftträdande. Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Motionärerna anser att ikraftträdandet bör vara senare än 15 maj 2024 eftersom Sis behöver tid på sig att ta fram rutiner och vägledningar samt att utbilda personal för att hanteringen ska bli rättssäker.

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås ett liknande tillkännagivande.

Uppföljning och utvärdering av reformen m.m.

I kommittémotion 2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör överväga krav om ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av individuella beslut. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rättssäkerhet vid individuella beslut. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge en lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen under den tid Sis består som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning.

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att reformen behöver följas noggrant och kontinuerligt från start. Regeringen bör säkerställa att det sker på lämpligt sätt. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om uppföljning ur barn- och rättssäkerhetsperspektiv där barnrättsföreträdare finns med. Motionärerna föreslår att barnrättsföreträdare på lämpligt sätt ska kunna finnas med i en sådan uppföljning.

Utskottets ställningstagande

Barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård har i större utsträckning än tidigare kopplingar till kriminella nätverk och många av ungdomarna har varit

inblandade i skjutningar och sprängningar i kriminella miljöer. Antalet fritagningar och avvikelser från de särskilda ungdomshemmen är alltför högt. Det förekommer också att barn och unga använder sig av elektroniska kommunikationstjänster för att upprätthålla destruktiva kontakter eller köpa narkotika. Utskottet delar därför regeringens bedömning att det finns ett påtagligt behov av att öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen. Att de barn och unga som avtjänar sluten ungdomsvård får en adekvat behandling under verkställigheten i en trygg och säker miljö är, som regeringen anför, också en förutsättning för att så effektivt som möjligt kunna angripa barnets eller den unges kriminalitet. Utskottet ser därför positivt på att regeringen har överlämnat lagförslag som stärker möjligheten att begränsa de dömdas möjlighet att använda elektroniska kommunikationstjänster och att ta emot besök samt att kontrollera besökare. Med hänsyn till behovet av ökad säkerhet och trygghet på de särskilda ungdomshemmen anser utskottet att förslagen är väl avvägda och att de har fått en ändamålsenlig utformning. I det sammanhanget konstaterar utskottet att regeringen också föreslår att det införs en möjlighet att för viss verksamhet och vissa situationer meddela föreskrifter om undantag från begränsningen av användning av elektroniska kommunikationstjänster och från omhändertagande av utrustning för elektroniska kommunikationstjänster för de barn och unga som avtjänar sluten ungdomsvård. Utskottet anser därmed att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2023/24:2830 (S) yrkande 2, 2023/24:2834 (V) yrkandena 6 och 7 samt 2023/24:2838 (MP) yrkande 2.

När det gäller förslagen om barns och ungas placering i ett särskilt ungdomshem noterar utskottet att den som är dömd till sluten ungdomsvård inte får placeras på ett särskilt ungdomshem där han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för genomförandet av vården eller för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas. Utskottet noterar vidare att regeringen i propositionen konstaterar att det är viktigt att säkerhetsarbetet på de särskilda ungdomshemmen är flexibelt så att förändringar kan göras om behoven ändras. Regeringen bedömer därför att mer detaljerade verkställighetsföreskrifter bör regleras på lägre nivå än i lag. Utskottet, som instämmer i den bedömningen, ser därför inget behov av sådana tillkännagivanden som föreslås i motion 2023/24:2834 (V) yrkandena 1–3. Socialutskottet bör därför avstyrka motionsyrkandena. Det har enligt utskottet inte heller framkommit skäl som ger anledning för socialutskottet att tillstyrka motion 2023/24:2837 (C) yrkande 3 om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Sis skyldighet att, med beaktande av proportionalitetsprincipen, löpande beakta att barnet eller den unge inte ska vistas på ett hem med en högre säkerhetsnivå än nödvändigt innebär att det inte finns något behov av att införa en särskild process för en regelbunden omprövning av barnets eller den unges placering i ett särskilt ungdomshem. Utskottet noterar vidare att redan befintlig reglering medger

barnet eller den unge som avtjänar slutna ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem möjlighet att få beslutet från Sis om placering överprövat. Utskottet anser därför att socialutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 4 om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att placeringsbeslut regelbundet ska omprövas och överklagas.

När det gäller tiden för förslagets ikraftträdande konstaterar utskottet, i likhet med regeringen, att det är ytterst angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Utskottet noterar härvid att regeringen gett Sis i uppdrag att till den 15 maj 2024 utveckla myndighetens normeringsarbete med t.ex. metodstöd i syfte att säkerställa en rättssäker och enhetlig rättstillämpning av de särskilda befogenheterna. Myndigheten ska göra en planering av förberedelserna och föra dialog om dessa med Regeringskansliet. Enligt regeringen är även Sis angelägen om att förslagen träder i kraft så snart som möjligt. Utskottet anser därför att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2023/24:2834 (V) yrkande 8 och 2023/24:2838 (MP) yrkande 4.

Regeringen har aviserat att en uppföljning bör göras av de föreslagna lagändringarna. Utskottet konstaterar vidare att regeringen utifrån förslagen i betänkandet SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande har beslutat att ge Kriminalvården i uppdrag att genomföra förberedelser för att inrätta särskilda ungdomsfängelser för ungdomar, med förbehåll för riksdagens ställningstagande till en framtida proposition om ungdomsfängelser, som ska vara redo att tas i drift senast den 1 juli 2026. När det gäller frågan som väcks i motion 2023/24:2837 (C) yrkande 4 om att regeringen bör ge en lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen och yrkande 5 om att regeringen under den tid Sis består som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning, instämmer utskottet i regeringens bedömning att uppföljning lämpligen bör ske efter en tids tillämpning och att Sis står inför många förändringar de närmaste åren som kan behöva beaktas i en uppföljning. Mot denna bakgrund saknas det enligt justitieutskottet skäl för socialutskottet att tillstyrka motionerna 2023/24:2837 (C) yrkandena 1, 2, 4 och 5 och 2023/24:2838 (MP) yrkandena 1 och 3.

Stockholm den 11 april 2024

På justitieutskottets vägnar

Richard Jomshof

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Richard Jomshof (SD), Ardalan Shekarabi (S), Louise Meijer (M), Annika Strandhäll (S), Adam Martinen (SD), Petter Löberg (S), Mikael Damsgaard (M), Anna Wallentheim (S), Katja Nyberg (SD), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson Garpvall (SD), Rasmus Ling (MP), Martin Melin (L) och Sanna Backeskog (S).

Avvikande meningar

1. **Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (S)**

Ardalan Shekarabi (S), Annika Strandhäll (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S) och Sanna Backeskog (S) anför:

En viktig del av reformarbetet inom Sis verksamhet handlar om att Sis medarbetare ska ha rätt förutsättningar för att göra ett bra arbete. Vi anser i detta avseende att det bör införas ett generellt förbud mot ensamarbete i klientnära kontakter vid Sis särskilda ungdomshem. Det är en fråga om de anställdas arbetsmiljö men också en fråga om trygghet och säkerhet för ungdomarna. Hittills har regeringen tyvärr inte velat ställa sig bakom en sådan linje och inte heller en majoritet av riksdagens ledamöter. Detta återspeglas i den nu lämnade propositionen. I förslaget till ändringar i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) anges en begränsning där kroppsvisitation endast ”om möjligt” ska utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Vi anser att allt ensamarbete i klientnära kontakter ska förbjudas och att formuleringen ”om möjligt” därför ska utgå i 16 h § LSU. Socialutskottet bör därför tillstyrka motion 2023/24:2830 (S) yrkande 2 och avstyrka propositionen i denna del.

2. **Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (V)**

Gudrun Nordborg (V) anför:

Jag anser att propositionens förslag om att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer är alltför otydligt och saknar en utgångspunkt i placerade barns och ungas behov. Jag anser att enbart barn och unga som har dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering med högsta säkerhet ska kunna placeras vid ungdomshem med säkerhetsnivå 1. Övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3. Det skulle minska risken för att barn och unga med olika behov av vård placeras tillsammans och i stället förbättra förutsättningarna för att ge barn och unga den vård som de är i behov av. Samtidigt är det inte lämpligt att unga som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga placeras tillsammans med barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård då även dessa gruppers behov skiljer sig åt på generell nivå. Barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård bör därför placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3. Mot denna bakgrund anser jag att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V)

yrkandena 1 och 2 om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer detta.

När det gäller flickors placering på särskilda ungdomshem anser jag att flickor inte bör placeras med pojkar förutom på ungdomshem med säkerhetsnivå 3 för att stärka säkerheten och kvaliteten på vården. Pojkar som exempelvis begått sexualbrott bör separeras från flickor även på ungdomshem med säkerhetsnivå 3. Jag anser vidare att det behövs fler särskilda avdelningar för flickor så att de inte blir kvar på avdelningar med förhöjd säkerhet under hela vistelsen. Risken finns att införandet av säkerhetsnivåer förvärrar flickors situation om inte proaktiva förslag läggs. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2834 (V) yrkande 3 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer detta.

När det gäller frågan om överklagan och omprövning av placeringsbeslut anser jag, i likhet med flera remissinstanser, att det finns risk att barn och unga omotiverat placeras i ett särskilt ungdomshem med en förhöjd säkerhetsnivå. Rättssäkerhetsskäl talar därför för att besluten om placering i ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå bör omprövas regelbundet och att besluten även ska kunna överklagas av den enskilde. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2834 (V) yrkande 4 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer detta.

Jag anser vidare att den föreslagna begränsningen av användning av elektroniska kommunikationstjänster endast ska gälla för säkerhetsnivå 1. Det skulle innebära en mer individuell bedömning av barnets bästa för att säkerställa att begränsningen står i proportion till ingreppet i barnets rättigheter. Jag anser att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 6 och avstyrka propositionen i denna del.

Jag anser att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård även i fortsättningen ska ha rätt att ta emot besök i den utsträckning som det är lämpligt. Det gäller inte minst för att barn och unga ska ha rätt att träffa sina vårdnadshavare eller föräldrar. Jag anser därför att besök även i fortsättningen ska vara en rättighet för barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård. I sammanhanget är det värt att nämna att jag samtidigt ser behoven av de ökade möjligheter att begränsa besök som regeringen föreslår i propositionens andra delar. Sammanfattningsvis anser jag att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 7 och avstyrka propositionen i denna del.

När det slutligen gäller lagförslagets ikraftträdande konstaterar jag att flera remissinstanser har framfört kritik mot ett ikraftträdande den 1 juli 2024 som föreslogs i den promemoria som föregick lagrådsremissen och propositionen. I propositionen föreslås att ändringarna ska träda i kraft redan den 15 maj 2024. Jag anser att ikraftträdandet bör vara senare än den 15 maj 2024 i och med att Sis behöver tid på sig att ta fram rutiner och vägledningar samt att utbilda personal för att hanteringen ska bli rättssäker. Jag anser därför att

socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 8 om att regeringen bör återkomma med förslag på ett senare ikraftträdande.

3. Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (C)

Ulrika Liljeberg (C) anför:

En viktig del av regeringens förslag är att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. När ett placeringsbeslut kommer att innebära större begränsningar i den personliga friheten för den unge behövs tydligare krav på Sis kompetens och arbete med löpande överväganden av placeringen. Jag anser att regeringen, som en del av utvärderingen av reformen, ska överväga om det behövs ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av om begränsningarna är proportionerliga för den enskilde och om förutsättningarna för att ompröva beslutet finns. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 1 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om detta.

När det fattas individuella beslut om ytterligare begränsningar behöver beslut och motivering vara tydliga för den unge. Även förutsättningar för omprövning måste kommuniceras tydligt samt information om och tillgång till det stöd som behövs för att eventuellt överklaga beslutet. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 2 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rätts-säkerhet vid individuella beslut.

Sis befintliga svårigheter med att ge individuellt anpassad vård av hög kvalitet ger tyvärr anledning till oro när det gäller Sis möjlighet att efterleva proportionalitetsprincipen och kravet på att löpande överväga placeringen. Regeringen behöver därför göra mer för att säkerställa att Sis använder bästa tillgängliga kunskap i vården av unga. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 3 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt.

Jag anser vidare att regeringen bör ge Inspektionen för vård och omsorg uppdraget att genomföra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 4 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om detta.

Mot bakgrund av den allvarliga situationen vid Sis och de ingripande åtgärder som förslaget innebär bör regeringen årligen återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning. Det är viktigt att också de unga som vårdas får komma till tals i den löpande utvärderingen så att deras upplevelser kan ingå i redovisningen och utvärderingen. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 5 bör ta initiativ till ett tillkännagivande som säkerställer detta.

4. Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (MP)

Rasmus Ling (MP) anför:

Jag anser att de förändringar som föreslås nu behöver följas noggrant och kontinuerligt från start, ur både rättssäkerhets- och barnperspektiv, och inte bara utvärderas i efterhand. Regeringen bör därför säkerställa att det sker på lämpligt sätt. Jag anser därför att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 1 om att reformen behöver följas noggrant.

Barnombudsmannen resonerar i sitt remissvar att det utifrån olika frågeställningar och situationer kan finnas behov av att kunna göra undantag från reglerna i enskilda fall. Jag instämmer i resonemanget och anser att regeringen bör se över frågan om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 2 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör se över frågan och återkomma med en lämplig justering.

Den uppföljning som regeringen har aviserat behöver vara genomgripande och kvalitativt samt tydligt innefatta barn- och rättssäkerhetsperspektiv. Jag anser att barnrättsföreträdare på lämpligt sätt ska kunna finnas med i en sådan uppföljning. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 3 bör ta initiativ till ett tillkännagivande som säkerställer detta.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 maj 2024 vilket jag, i likhet med flera remissinstanser, anser är för tidigt. Det behöver ges tillräckligt med tid för att försäkra sig om att det nya regelverket ska fungera, inklusive nödvändiga utbildningsinsatser. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 4 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag om en rimlig tidpunkt för ikraftträdande.